

Sygn. akt II AKa 284/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 września 2016r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie II Wydział Karny w składzie:

Przewodniczący Sędzia SA – Maria Mroziak-Sztykiel

Sędziowie SA – Marek Czecharowski

SA – Maria Żłobińska (spr.)

Protokolant – sekr. sąd. Piotr Grodecki

przy udziale Prokuratora Gabrieli Marczyńskiej-Tomali

po rozpoznaniu w dniu 21 września 2016 r.

sprawy z wniosku R. E.

o odszkodowanie i zadośćuczynienie za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie

na skutek apelacji, wniesionej przez pełnomocnika wnioskodawcy

od wyroku Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie

z dnia 5 maja 2016 r. sygn. akt V Ko 565/13

1. utrzymuje w mocy zaskarżony wyrok wobec wnioskodawcy R. E.;

2. koszty sądowe w postępowaniu odwoławczym ponosi Skarb Państwa.

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z 5 maja 2016 r. Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie oddalił w całości wniosek **R. E.** o odszkodowanie i zadośćuczynienie za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie zastosowane przez Sąd Rejonowy dla Warszawy Pragi Północ w Warszawie w sprawie IV K 636/11 i trwające od 6 do 22 września 2011 r.

Powyższy wyrok zaskarżył w całości pełnomocnik wnioskodawcy. Zarzucił obrazę:

1) prawa procesowego tj. art. 7 i art. 410 k.p.k., mającą wpływ na jego treści, polegającą na dowolnej i wybiórczej ocenie zebranego w sprawie materiału dowodowego, przejawiającej się uznaniem, iż wnioskodawca swoim bezprawnym działaniem utrudniał toczące się postępowanie karne przed Sądem Rejonowym dla Warszawy Pragi Północ, nie stawiając się na wezwania i nie informując o aktualnym miejscu zamieszkania, co doprowadziło Sąd do wniosku, iż wyłącznym powodem zastosowania wobec wnioskodawcy tymczasowego aresztowania było jego zachowanie, podczas gdy Sąd Okręgowy nie dostrzegł, iż:

a) Sąd Rejonowy dla Warszawy Pragi Północ w dacie stosowania tymczasowego aresztowania dysponował aktualnym numerem telefonu wnioskodawcy (vide: protokół przesłuchania świadka M. A. z 26 marca 2003 r. k. 3-6, protokół przesłuchania świadka R. E. z 20 października 2003 r. k. 121, protokół przesłuchania podejrzanego k. 140), a w aktach sprawy brak jest jakiegokolwiek dowodu, aby Sąd podjął próbę skontaktowania się z nim telefonicznie i wezwania go na termin rozprawy, choć art. 137 k.p.k. dopuszcza taką możliwość,

b) Sąd Rejonowy dla Warszawy Pragi Północ dysponował adresem zameldowania R. E. przy ul. (...) w W. (k. 692) i pomimo tego nie podjął próby wysłania pod ten adres wezwania na rozprawę, w szczególności na tę wyznaczoną na dzień 15 czerwca 2011 r.,

c) Sąd Rejonowy dla Warszawy Pragi Północ nie nakazał właściwej K. (...) sprawdzenia, czy R. E. mieszka przy ul. (...) w W., bądź ewentualnie czy osoby mieszkające pod tym adresem nie znają aktualnego adresu zamieszkania R. E., w sytuacji gdy odpowiedź funkcjonariusza (...) W.(...) na pismo Sądu z 16 czerwca 2011 r. ewidentnie wskazuje, iż wbrew żądaniu Sądu co do ustalenia aktualnego miejsca pobytu R. E., Policjanci sprawdzili czy faktycznie przebywa on przy ul. (...) w W., a w pozostałym zakresie ograniczyli się do sprawdzenia aktualnego miejsca jego zameldowania, natomiast nie zweryfikowali, czy faktycznie mieszka on pod ww. adresem, z którego został on wymeldowany niecałe 4 tygodnie wcześniej, choć w świetle doświadczenia życiowego i logiki było to uzasadnione,

co prowadzi do wniosku, iż rzeczywistym powodem zastosowania wobec R. E. środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania było nieudolne działanie Sądu Rejonowego i Policji,

2) prawa procesowego tj. art. 7 i art. 410 k.p.k., mającą wpływ na jego teść, polegającą na oczywiście błędnym przyjęciu, iż z informacji z Policji wynika, iż R. E. został zatrzymany w miejscu swego przebywania w W. przy (...) (k. 26 i 77), podczas gdy z powołanego pisma z k. 77 wynika jedynie to, iż w dniu 6 września 2011 r. funkcjonariusze W. (...)W. W. (który swoją właściwością obejmuje m.in. rejon ul. (...)) zatrzymali poszukiwanego listem gończym R. E. i ustalili jego adres zam. i miejsca przebywania, a nadto wniosek Sądu jest sprzeczny z zeznaniami R. E.,

3) prawa procesowego, tj. art. 7 i art. 410 k.p.k., mającą wpływ na jego teść, polegającą na błędnej, bo arbitralnej i wybiórczej ocenie materiału dowodowego, przejawiającej się uznaniem, iż R. E. będąc prokurentem (...) Sp. z o.o. tylko reprezentował spółkę tj., zarząd, w dokonywaniu czynności w stosunkach zewnętrznych jak i wewnętrznych, a co za tym idzie nie ma on możliwości dochodzenia roszczeń odszkodowawczych z uwagi na poniesione przez spółkę straty wynikające z zastosowania wobec niego tymczasowego aresztowania, podczas gdy Sąd I instancji nie dostrzegł, iż wnioskodawcę ze Spółką łączyła umowa zlecenia z dnia 15 października 2010 r. na podstawie, której był on uprawniona do uzyskania wynagrodzenia w wysokości zysków osiągniętych przez tę Spółkę z tytułu kontraktów zawartych dzięki jego udziałowi, co winno skutkować uznaniem, iż brak osiągnięcia przez Spółkę spodziewanych zysków ze względu na tymczasowy areszt R. E. spowodował u niego szkodę, polegającą na braku osiągnięcia przez niego zysków,

4) prawa materialnego tj. art. 552 a § 1 k.p.k. oraz art. 553 § 2 k.p.k. w brzmieniu obowiązującym od 1 lipca 2015 r. w zw. z art. 27 ustawy z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2013 Nr 1247 ze zm.) w zw. z art. 25 ust. 3 z dnia 11 marca 2016 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2016 Nr 437 ze zm.) poprzez ich niewłaściwe zastosowanie, polegające na rozpoznaniu wniosku R. E. z 20 listopada 2013 r. o odszkodowanie i zadośćuczynienie za oczywiście niesłuszne tymczasowe aresztowanie na podstawie powołanych wyżej przepisów, podczas gdy należało je uznać za sprzeczne z art. 2 i 64 Konstytucji jako naruszające zasady: ochrony interesów w toku, pewności prawa, zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa, zakaz retroakcji prawa i ochrony praw majątkowych,

5) prawa materialnego tj. art. 552 § 4 k.p.k. w brzmieniu obowiązującym przed 1 lipca 2015 r., polegającą na jego niezastosowaniu, w sytuacji, gdy przepisy wskazane w pkt 4 należało uznać za niekonstytucyjne, co winno skutkować rozpoznaniem przez Sąd żądania wnioskodawcy w oparciu o ten przepis, a jego wykładania prowadzi do wniosku, iż tymczasowe aresztowanie zastosowane wobec R. E. postanowieniem Sądu Rejonowego dla Warszawy Pragi Północ w Warszawie IV Wydział Karny z 29 lipca 2011 r. (sygn. akt: IV K 636/11) było oczywiście niesłuszne, bowiem było zbędne, jeśli się weźmie pod uwagę uniewinnienie wnioskodawcy w toku ww. postępowania, a także okoliczności podnoszone w pkt 1 zarzutów,

a z ostrożności procesowej także

6) prawa materialnego art. 553 § 2 k.p.k. w brzmieniu obowiązującym od 1 lipca 2015 r., polegającego na błędnym przyjęciu, iż zastosowanie wobec wnioskodawcy tymczasowego aresztowania nastąpiło z powodu bezprawnego utrudniania przez niego postępowania karnego, podczas gdy pomimo niepoinformowania przez wnioskodawcę Sądu o zmianie adresu zamieszkania, zastosowanie wobec niego tymczasowego aresztowania nastąpiło w wyniku indolencji Sądu, polegającej na braku próby zawiadomienia go o terminie rozprawy telefonicznie, braku wezwania na ostatni adres zameldowania, pomimo iż były one znane Sądowi, a także braku odpowiedniego zaangażowania funkcjonariuszy Policji i braku ich operatywności, jak również braku wyegzekwowania przez Sąd od funkcjonariuszy Policji wykonania wszystkich zleconych czynności, zmierzających do ustalenia miejsca zamieszkania R. E..

Stawiając powyższe zarzuty pełnomocnik wnosił o:

1) zmianę zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego Warszawa- Praga V Wydział Karny w całości i przyznanie wnioskodawcy odszkodowania i zadośćuczynienia w wysokości wskazanej we wniosku,

ewentualnie

2) uchylene zaskarżonego orzeczenia Sądu Okręgowego Warszawa- Praga V Wydział Karny w całości i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pełnomocnika nie zasługuje na uwzględnienie.

Biorąc pod uwagę okoliczność, iż podstawą roszczeń wnioskodawcy jest fakt tymczasowego aresztowania, jakie odbył w sprawie IV K 636/11,

IV K 1517/06 Sądu Rejonowego dla Warszawy Pragi Północ, przypomnieć należy, iż wniosek o odszkodowanie i zadośćuczynienie może być uwzględniony tylko wtedy, gdy Sąd ustali, iż tymczasowe aresztowanie było niewątpliwie niesłuszne.

Odszkodowanie i zadośćuczynienie przysługuje zatem, gdy aresztowanie w świetle realiów konkretnej sprawy nie powinno było nastąpić lub nie powinno trwać tak długo, jak w rzeczywistości trwało. Dotyczy to sytuacji, gdy do aresztowania doszło przy braku przesłanek wskazanych w ustawie procesowej albo gdy środek zapobiegawczy stosowano, gdy przesłanki te przestały istnieć.

Rozpoznając wniosek złożony w trybie art. 552 § 4 k.p.k., Sąd meriti musi w każdej sprawie zebrać materiał dowodowy a następnie poczynić ustalenia na okoliczność, czy występuje przesłanka uzasadniająca roszczenie.

Lektura środka odwoławczego daje podstawę do przyjęcia, iż skarżący wyrok kwestionuje ocenę materiału dowodowego, jakiej dokonał w tym zakresie Sąd I instancji a także podważa ustalenia faktyczne oparte na ocenie dowodów dokonanej przez Sąd meriti.

Dlatego przypomnieć należy utrwalony w judykaturze pogląd, iż ocena dowodów dokonana przez Sąd orzekający pozostaje pod ochroną art. 7 k.p.k., gdy jest poprzedzona ujawnieniem w toku rozprawy głównej całokształtu okoliczności sprawy, gdy końcowa ocena dowodów stanowi wynik rozważenia – zgodnie z obowiązkiem dochodzenia do prawdy – okoliczności przemawiających zarówno na korzyść jak i na niekorzyść strony procesu a uzasadnienie rozstrzygnięcia jest wyczerpujące, logiczne oraz zgodne z wiedzą i doświadczeniem życiowym. Ustalenia faktyczne Sądu nie mogą być podważone, gdy Sąd rozważył wszystkie istotne okoliczności wynikające z analizy zebranych dowodów.

Odnosząc powyższe do zarzutów apelacji, stwierdzić należy, iż polemika skarżącego w niczym nie podważa oceny materiału dowodowego, jakiej dokonał Sąd I instancji w motywach zaskarżonego wyroku.

Skarżący nie wykazał także, aby ustalenia faktyczne, oparte na tej ocenie były dotknięte błędem mogącym mieć wpływ na ostateczny kształt rozstrzygnięcia.

Sąd I instancji zebrał obszerny materiał dowodowy na okoliczność, iż oskarżony w sprawie IV K 636/11 (IV K 1517/06) Sądu Rejonowego dla Warszawy Pragi Północ – R. E. w 2011 r. w bezprawny sposób utrudniał toczące się przeciwko niemu postępowanie karne. Utrudnianie polegało na tym, iż nie stawiał się na wezwania Sądu a próby doręczenia mu wezwań były nieskuteczne.

Skarżący nie kwestionuje żadnego dokumentu, który Sąd przyjął za podstawę swoich rozważań.

Z dokumentów zebranych w sprawie IV K 636/11 (IV K 1517/06) jasno wynika, że R. E. w dniu 12 grudnia 2003 r. w (...) W.(...) miał przedstawić zarzut z art. 286 § 1 k.k. (zagrożony karą do 8 lat pozbawienia wolności); został przesłuchany na okoliczność zarzutu oraz pouczone o przysługujących mu uprawnieniach a także o ciężących na nim od tej pory obowiązkach podejrzanego; pouczenia te zostały mu doręczone na piśmie.

Jednym z podstawowych obowiązków podejrzanego jest obowiązek zawiadomienia organu prowadzącego postępowanie o każdej zmianie miejsca zamieszkania lub pobytu trwającej dłużej niż 7 dni – aż do prawomocnego zakończenia postępowania. W czasie przesłuchania R. E. podał jeden adres w W. przy ul. (...).

Wiedział o tym, że postępowanie przygotowawcze jest zawieszono z powodu poszukiwań drugiego podejrzanego; odebrał bowiem w dniu 6 stycznia 2004 r. postanowienie o zawieszeniu postępowania.

Sam wnioskodawca zeznał, że zmienił miejsca zamieszkania i nie zawiadamiał o tym organu prowadzącego postępowanie. W aktach sprawy merytorycznej znajdują się awizowane przesyłki, których R. E. nie podejmował już w 2004 r.

Dlatego po wpłynięciu aktu oskarżenia Sąd Rejonowy, dochowując należytej staranności, zażądał danych z MSWiA; wtedy uzyskał informację, iż od 27 grudnia 2004 r. R. E. jest zameldowany w W. przy ul. (...).

Rozprawa jednak nie mogła być wyznaczona, gdyż był poszukiwany listem gończym drugi oskarżony.

Ponieważ R. E. nie poinformował Sądu o tym, gdzie aktualnie przebywa, Sąd przed terminem rozprawy wyznaczonej na 15 czerwca 2011 r. usiłował pozyskać informacje od organów Policji. Oskarżony na rozprawę nie stawiał się.

W dniu 15 lipca 2011 r. z (...) nadeszła informacja, iż R. E. nie zamieszkuje ani przy ul. (...), ani przy ul. (...), skąd został wymeldowany 10 czerwca 2011 r. Organom Policji nie udało się ustalić miejsca pobytu oskarżonego.

W tej sytuacji na rozprawie w dniu 29 lipca 2011 r. Sąd Rejonowy uznał, że R. E. utrudnia postępowanie, ukrywając się i uniemożliwiając w ten sposób prowadzenie postępowania; przyjmując za podstawę art. 249 § 1 k.p.k. i art. 258 § 1 pkt 1 k.p.k., zastosował wobec oskarżonego środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania.

Mając na uwadze powyższy tok postępowania, w ocenie Sądu Apelacyjnego stosowanie tymczasowego aresztowania wobec R. E. znajdowało pełną podstawę prawną w przytoczonych przez Sąd Rejonowy przepisach prawa procesowego.

Odpowiadając na zarzuty apelacji, przypomnieć należy, iż zgodnie z art. 131 § 1 k.p.k. wezwania w procesie doręcza się przez pocztę albo przez pracownika organu wysyłającego a w razie niezbędnej konieczności – przez Policję. Sąd Rejonowy ten obowiązek wypełnił. Jednocześnie przypomnieć należy, iż zgodnie z treścią art. 139 § 1 k.p.k. jeżeli oskarżony zmienił miejsce zamieszkania, nie podając nowego adresu, pismo wysłane pod tym adresem uważa się za doręczone.

Tak więc, Sąd Rejonowy nie miał obowiązku ustalać (...), a tym bardziej poszukiwać jego firmy ani nawiązywać z nim kontaktu telefonicznego. Niepodjęte awizowane wezwanie (k. 867 akt IV K 1517/06) jest skutecznym doręczeniem

wezwania na rozprawę w dniu 15 czerwca 2011 r.; podobne wezwanie (k. 894) dotyczy terminu rozprawy w dniu 29 lipca 2011 r.

Dlatego brak jest jakichkolwiek podstaw do kwestionowania zasadności orzeczenia o środku zapobiegawczym.

Dodać należy, iż R. E. został zatrzymany 6 września 2011 r. (informacja dotarła do Sądu 8 września 2011 r.) a już 22 września 2011 r. na posiedzeniu Sąd uchylił tymczasowe aresztowanie, przyjmując informację oskarżonego o miejscu zamieszkania przy ul. (...).

Obrońca cofnął zażalenie na zastosowanie środka zapobiegawczego, co także świadczy o tym, iż zaakceptował stanowisko Sądu.

Dlatego brak jest podstaw do przyjęcia, aby tymczasowe aresztowanie było stosowane dłużej, niż wynikało to z konieczności procesowej.

Mając powyższe na uwadze, stwierdzić należy, iż brak jest jakichkolwiek podstaw do podważenia rozumowania Sądu I instancji i poczynionych ustaleń faktycznych w zakresie wystąpienia przesłanki z art. 552 § 4 k.p.k.

Ukrywanie się oskarżonego bądź utrudnianie postępowania w inny sposób powoduje, iż niesłuszne – z punktu widzenia prawomocnego rozstrzygnięcia uniewinniającego – tymczasowe aresztowanie utraciło atrybut niewątpliwej niesłuszności. Sąd bowiem w sposób jedynie skuteczny realizował obowiązek sprawnego przeprowadzenia postępowania a oskarżony, będąc do tego zobowiązany ustawowo (art. 75 § 1 k.p.k.), nie stawiał się na rozprawę. Takie tymczasowe aresztowanie w żadnym razie nie może być uznane za niewątpliwie niesłuszne, gdyż jest zgodne z prawem (postanowienie Sądu Najwyższego z 9 sierpnia 2002 r. V KKN 377/01 – OSNKW 11-12/2002, p. 105).

Odpowiadając na kolejny zarzut apelacji, przypomnieć należy, iż powołany przez skarżącego przepis, stanowiący podstawę rozpatrywania wniosku, to jest art. 552 § 4 k.p.k., obowiązujący w dacie złożenia wniosku przewidywał jako podstawę roszczeń „niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie”. To pojęcie prawne zawarte jest w każdej wersji przepisu art. 552 § 4 k.p.k.; dlatego interpretacja „niewątpliwej niesłuszności” przyjęta w orzecznictwie Sądu Najwyższego i pozostałej judykatury jest w całości aktualna zaś incydentalne obowiązywanie art. 552a k.p.k. nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy. Także rozważania dotyczące wysokości odszkodowania, które przysługiwałoby wnioskodawcy, gdyby było zasądzone, w obecnej sytuacji procesowej są nieuprawnione.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Apelacyjny orzekł jak w wyroku.

O kosztach sądowych rozstrzygnięto z mocy art. 554 § 4 k.p.k.

(...)